

TERMÉSZET-GYÓGYÁSZ.

Az észszerű élet- és gyógymód közlönye.

Népszerű utasítások az emberi testnek valódi és természetes ápolásáról, egészséges és beteg állapotában.

Isten segítségével az emberiség javára.

Virad — haladjunk! (Gr. Széchenyi I.)

1875. 22. szám	Megjelenik havonként kétszer, 1- és 15-én, negyedréte alakban; ára egész évre 4 fr. Többek közreműködésével szerkeszti: Ungerleider Jónás, hasonszenvi orvos.	Nyiregyháza, május 15.
--------------------------	---	---------------------------

Tartalom: Ajánlat (votivum). — Az orvos hivatása — A nagy természet egyedüli és igaz gyógyszerei II. A táplálék. — A természeti gyógyerő fényes győzelme.

Ajánlat (votivum).

A régi Hellas és Athene polgárai Göröghonnak még ama legszebben virágzó állami és népeletében a nevelést úgy irányozák, hogy: az egész ember épességben tartassék és a betegségektől megóvassék, ehez valának mérve gyógyelvei is; hat évszázadon keresztül nem voltak orvosai, és igen jól érezték magokat.

Az egészséges test, és benne az egészséges elme volt azon törvényhozásnak eszmény-képe, melyre Lycurgus és Solon törekedtek. Azért volt ama korban, a melyben Homerus hasonlíthatlan verseit írta minden szenvedésektől és egészségbeli hiányoktól megóva, igen egyszerű és természetes módon éltek és gyógyították betegeiket, és azon tétel, hogy: „csak egyedül a természetben rejlik az üdv”, tökéletes visszhangra talált a föld minden szögletében, melynek lakói a legfelsőbb fokon levő műveltek közzé tartoztak, a tudományok és művészetek iránt szeretettel viselkedtek.

De aztán az erkölcsök és tudományok alásülyedtek! a nép egészsége eltűnt, a népfajok erénytelenekké lettek, ugyszintén az egyszerű gyógytanban is azon egyetlen szer, mely a test helyrehozására szolgált, sötétségbe ment által, nem csak az egészségi állapotban távoztak a természettől ezen hű és igaz vezetőjétől, hanem a beteg állapotban is, hűtlenek levének az egyszerű természeti gyógyelvekhez; tehát a régi Hypocrates és Asklepiades egyszerű gyógytana a középkor sötét korszakába süllyedvén, helyébe a szerzetesrend legtitokszerűbb, legtermészetellenesebb és mesterséges szerekekkel, érthetetlen chaossal párosult kísérletek hozattak be, melyekkel a beteg embereket gyógyították.

Sajnálatra méltó eljárás! szégyelték a természet egyszerű és mindenütt található gyógy-anyagokat felhasználni s inkább az álgyógytant keresték föl, a homályos és rejtélyes üdvtelen készítményeket, és ezek között a vegytan játszta a főszerepet, ennek készítményét kellett a gyomornak bevenni, hogy különféle betegségeket gyógyítson. Innen következett aztán, hogy a természetes és egyszerű gyógyöszton, és gyógyoró, mely kettő karöltve azelőtt még a romlatlan természeti ösztönben nyilvánult, elveszett, sőt

meg is tagadtatva, meg lón vetve, a természet kíváncsáival, és ohajtásával félreismertette, működése félremagyaráztatott, szóval a természetesség mesterséggé fordított.

Ekép az igazi gyógytan sirba temettetett, így oly gyógytan, amely az egészen megbetegedett testet gyökeresen helyrehozta volna, egészen ismeretlen és idegen tárgy lett. Ezért látjuk még mai nap is a legszomorítóbb maradványait, a középkori sötét állhatatlanságainak, ezen ál- vagy babonahit magában foglalja mindazon méregszerű specificus és symptomaticus működő mesterséges szereket, melyek varázshatalommal működnek a beteg test romlására, a többi között felemlítjük például a számtalan fajú draszticus hashajtók és Morpheus istennek szentelt opium és számtalan ehez hasonló kábító szerek bevezését, és senkinek sem jut eszébe ezek helyett az egész testet felüldítő és a fájdalmakat oly hatalmasan csillapító álmat, oly nyugtató módon előidéző hűs (nem hideg) félfürdő hatását igénybe venni a szenvedő betegnél, nem is említve a hasonszenvi hatások üdvös alkalmazását.

Igy felejték el tökéletesen, hogy a természet működését egyedül természetes szerekekkel kellene elősegíteni, a természetet mesterséggé változtatták, és eltávolították egyszersmind az élettant is, hanem a legtitokszerűbb babonahit, csoda- és varázserőjével használtatott gyógyszerül.

Századunk nemzedékeinek satnyulását előidéző divatos és vizsás nevelési rendszer, úgy a még vizsásabb életmód; továbbá a folytonosan szaporodó pálinka- és méreg-bódék üzletei, népünk tudatlanságban tartása, és reá erőszakolt megbetegítő védhímlőjtas rendszere, nem csak gyakran felmerülő járvány-kórok által pusztulunk, sőt már oda jutottunk, hogy minden járvány nélkül is a közegészségi állapot a legalacsonyabb fokon áll.

Az orvos hivatása

az általános vélemény szerint sem maguk az orvosok, sem pedig a közönség által nem lett kellően felfogva. Nem a test az ő működésének kizárólagos tárgya: a test csak egy alárendelt része az egyéniségnek; nem az elhírhedt és téves irányu Paracelsus tanait van ő hivatva követni, ki Galen műveit elégeté, tanítványait rágalmozá, és utóvégre behozá azon

rettenetesen népszerűvé vált rosztat, melyet higany-nak (mercur) neveznek. Valentinus Basileusnak sem maradhat hű tanítványa, aki az ép oly veszedelmes dárdany (antimonium) és annak készítményeinek használatát honosítja meg. Aesculap a gyógyítás istenének és Hygiáa az egészség istennőjének távol kell maradniok az igazi orvos működésétől. Azt sem kell hinnünk, hogy az orvosnak egyedüli feladata vényeket (recipéket) írni betegségek ellen, — a betegség nem állomány, sem ok, hanem okozat, azaz következmény, egy oly rosz, melynek bekövetkezését meg lehet akadályozni, nem szükség tehát azt holmi mesterséges gyógyszerek és eszközökkel orvosolgatni. Az orvosok a szellemi szervezet ápolására hivatvák: papoknak kellene lenniök, vagy a papoknak orvosokká is egyszersmind. A társadalom jelenlegi állásában azonban az orvosok a papokkal ellenvéleményben élnek; a papok az emberi elmét romlottak, az istentől elpártoltak hirdetik, az orvosok pedig emésztetlenség, köszvény, idegkór stb. gyógyításával fáradoznak szakadatlanul és anélkül, hogy valaha rájöttek volna, mikép ezen bajok az elme izgalmainak következményei. Innét panaszkodnak azután a papok az emberi szívnek rakoncátlansága felett, az orvosok pedig bizonyos betegségek és idült bajok hajthatatlan természete miatt. Ha a társadalom józanul fogná fel a dolgot, az igazságnak és szabad elveknek tért engedne és korlátlan kifejlődését elősegítené, ugy bizonyosan az orvosok és papok egyesülését eredményezné e tekintetben is, kik azután hatalmas tehetségeiket ugyan egy célra, az emberi egészség, jólét és az örök igazság kieszközlésére irányoznák.

Ezen egy hivatásnak kettészakításából azonban mily temérdek káros és fonák tanok szülemlettek az emberi egészség megrontására s minden haladás meggátolására! Győződjünk meg arról, miszerint az ember egy elválaszthatlan egységet képez, melynek következtében beteg testét szellemétől elválasztva külön nem orvosolhatjuk, valamint elméjét, lelkét és szívét sem anélkül, hogy testét is figyelembe ne vegyük, azaz bármily körülmény közt a testi szervezet tekintet nélkül a szellemi szervezetre, vagy megfordítva, nem gyógyítható meg. Ha tehát a papok azt gondolják, hogy az emberi észre és vallási érzületeire pusztá szónoklatokkal hatni és azokat tényleg vezetni képesek lennének, bizonyára tévednek mindazon orvosok is, kik a betegségeket pusztán ásvány- és növényrészekből készült szerekkel igyekeznek kigyógyítani.

Az emberi testnek szellemi lénye különféle okoknál fogva (melyek alább lesznek kifejtve) különmemű zavaroknak van kitéve. Ezen szellemi lény a testnek minden idege, szerve és izmaival oly kimondhatlan szoros viszonyban van, hogy utóbbiak neki napló és főkönyv gyanánt szolgálhatnának, melyben minden mozzanata, benyomása, zavara és háborgatása pontosan bejegyezve van. Minden könnyű felfogásu elme beismerendi, hogy az emberi lélek, ha a külső természettel szemben természetellenes állásba helyez-

tetik, a tiszta vallási elvek kifejlesztése és gyakorlására képtelen. Mily csodálatosan következetlenek tehát modern papjaink, kik szüntelen azt predikálják és arról panaszkodnak, hogy az emberi szív már végkép tunya lett az igazságokat felőgni, hanem inkább a gonoszra s bűnre hajlik, és az Isten rendeleteinek ellenáll. Meggondolták-e ilyenkor azt is, hogy azon panasztolt elmék mennyire sinlődnek szellemi emésztetlenség, keményültség alatt?

Az emberi szellem és test valamint az egész mindenség bonczana a legszentebb és legfenségesebb tudomány, mely az emberi szívben a szeretetet és bölcs elmét kifejti. Az élettan és vegytani műveletek figyelemmel kísérése szintén emelkedetté tesz a szívet és égies emelkedésekkel töltik el a természet géptana és a véghetetlen mindenség architectonicus kifejlődése előtt. A villanyosság és delejesség gyönyörű tünetei állandó vallásos érzelmeket költenek a természetben székelő isteni szellem felett, mely jótékony erejét mindenre kiárasztá. A lélektan a legszentebb és legfenségesebb igazságokat ismereti meg velünk és bevezet saját létünk mélységes titkaiba. Ime ezek azon eszközök, melyek az elmét a legszentebb dolgokra fogékonyvá teszik és szíveiket az isteni tanok befogadására nyitva tartják.

Ép ugy az orvosok, ha a betegségeket sikerrel gyógyítani kívánják, a hajtószerek, nadályok, hólyaghuzó, calomel helyett, melyek ellen a természet fellázad, igyekezzenek inkább a szellemi zavart előbb kitisztítani, s a lelkületet rendes állapotába visszahelyezni. Sajnos azonban, hogy a józan eljárást az orvosoknál soha sem tapasztaljuk, miért is műveleteik általában az egész emberi nemre érzékenyen káros befolyással vannak.

Az orvosok hivatása lenne mindenek felett a gyógyítás bölcséletét elsajátítani, mely szerint betegségek orvoslását a szellem és testi szervezetnek teljes és tökéletes összhangzásba hozatalával kezdenék; eljárásaikban végnélkül ovatosak lennének; sorvadást, görvélyt, orbánczot, köszvényt, és ragadós betegségeket eredetük és alapjaikban gyógyítanák. Szószékre kellene lépniök és az embereket balvéleményeiktől kitisztítani, megmagyarázván nekik egyebek között, hogy a szülék gyermekeik zsenge korában azok kifejlődésére nézve mily határozott befolyással bírnak, számukra érthetővé tenni, mily mértékben áll a lélek és a test a körülmények uralma alatt, mi az egyéniség tökéletes kiképződésének főtényezője, mikép hat a lelki benyomás a testi szervezetre, végre a boncztan, vegytan, élettan, lélektan, erömütani, villanyosság és delejesség üdvös törvényeivel őket megismertetni.

A valódi orvos tehát ép oly gondot fordít az erkölcsi, mint az anyagi betegségek, bajok illetőleg zavarok orvoslása, főkép pedig távoltartására. Midőn a kihágások szabad folyamát lelkiismeretes eljárása által gátolja, egyuttal a jövő nemzedék bajait orvosolja: a jó és egészségi szervezetet

fenntartani, általa azokat, kiktől a jövő nemzedékek származnak, egészségben felnevelni, tanítani, tökéletesíteni, — ez az igazi orvosnak hivatása.

A nagy természet egyedüli és igaz gyógyszerei.

Jelige: A természet mindenütt szép és tökéletes, ott ahol az ember gyötrelmeivel meg nem zavarja
Dr. Nagel Richard.

II. A táplálék.

A táplálék, mely által a természet vagy az isteni szellem erélyes és szellemi erői, az emberi constitutiót elérik, arra hatnak és azt támogatják. A táplálék szelleme, vegytani uton nem fedezhető fel, mert az a mennyei elem léte és lényege, mely a mérhetlenség világait s sphaeráit megeleveníti s tovaszáll. Minden egyesül, hogy az isteni öntudat lángját a lélekben fenntartsa. A táplálék, melyet élvezünk, az istenség elemeivel van telítve, és a lélek nem volna képes a testet fenntartani anélkül, hogy a gyomornak adott tápanyagokból a mozgás és élet elemeit kivonná. A táplálék vegytani módok és műszerek által elemészthető; a légenyített és nemlégenyített anyagok felfedezhetők benne, s az emberi vér, valamint a növényi és állati táplálékok vegytani összetétele tüzeteszen meghatározható és összehasonlítható; ide az élet és táplálkozás legbensőbb elemei, melyek a táplálékban léteznek, csak is egyedül az emberi szellem által elemezhetők és tulajdoníthatók el kellőleg; mely t. i. azon anyagokat, melyek ezen elemeket tartalmazzák, kiválasztva elkészíti és megemészti. A vegytan megtanítja ugyan a gazdászt, hogyan állítsa helyre talajának egyensúlyát, a gyárost, hogyan rendezzen be és összpontosítsa okszerűen erőket és tőkét, a physiologust, hogyan figyelmeztesse és intse betegeit az alkalmas tápszerek mikénti megválasztására és beszerzésére, és a lelkészt, hogyan fejlessze ki s tisztítsa és terjessze községének szellemi fogalmait. Ez utóbbi állítás sokaknak még tán nem elég világos ugyan, de a világ nem sokára felfogja ennek mélységét és fontosságát is. A vegytan hivatva van a világnak a szellemi igazság és találmányok egy nemét szolgáltatni, melyek ha megértetnek és helyesen alkalmaztatnak, az embernek sok veleszületett erőit gyorsan összhangzásba hozni és kifejleszteni képesek.

Táplálék és ruházat mesterségesnek látszanak; de e kifejezés „mesterséges“ az ételeknek a gyomor részére való különféle népies elkészítési módjaira alkalmazható csupán, melyekkel az ételek a gyomornak és az összes testalkatnak átadatnak. Előre lehet látni egy korszakot az emberiség történelmében, midőn a test és lélek tápláléka, zenészeti elvekkel egybehangzólag fog megválasztatni, és elkészítettetni. Azaz a szagok és izek összetételének alkalmazása tekintettel a szervezet alkatrészeire, egészen természetes és összhangzó lesz. A tápláléknak vagy táp-

nak három faja van, melyek különféle és specificus mennyiségű igenleges és nemleges életerőt tartalmaznak. A természetben az anyagok nemleges életerőt tartalmaznak. A természetben az anyagoknak nemleges, szenvedőleges és igenleges összeköttetései vannak, melyeket az ember magának kiválaszt, és constitúciója hiányai ellen vagy annak fenntartása céljából elsajátít. Az egészség és boldogsághoz azonban szükséges, hogy kifürkészük: miért és hol léteznek ezen összeköttetések és hogyan s mikor alkalmazandók azok rendszereinkre? Meg kell tanulnunk: mit együnk ha betegek, és mit, ha egészségesek vagyunk; hogyan szilárdítsuk meg és tartsuk fenn az összhangot lényünk által? A belső észleletek arra vezetnek bennünket, hogy a növényi tápszerek, ellentétben az állatvilágbeliekkel, teljesen nemlegesek, ahol szenvedőleges, és az állatvilágbeli tápszerek igenlegesek. Ezzel azt mondjuk, hogy birkahus, borjúhús, marhahús, vadhus stb. több életerőt tartalmaznak, mint a növények, és ezt is sokkal magasabb fokban finomítva, s összpontosítva. Ennél fogva a hal, mely a növényország és állatvilág átmeneti anyagának tekinthető, nem láthatja el az emberi szervezetet valami felette értékes táppal, de mégis elősegíti némileg az izomrendszer anyagának gyarapodását.

A táplálék különféle fajainak relativ ereje a vegyészek és physiologok előtt csak kevésbé ismeretes, mégis sok fontos eredmény éretett el, a földön létező sokféle s különböző növényi és állatvegyületek vegykémlése által. Az amerikaiak részletebben dr. Graham felfedezései, melyek szerint a physikai táplálék és finomuláshoz, kizárólag csakis növényi összetételek használtassanak; azonban meg vagyunk győződve, hogy a haladás és fejlődés elvei állítását alig fogják igazolni. Az ember az összes természetnek egy keveréke, következésképpen minden alárendelt (állat, növény és ásvány) országgal rokonságban van. Minél inkább közelednek az anyag többi szervezetei az emberhez, annál nagyobb mérvben vannak azok, természete és szükségleteihez arányítva, és annál inkább képesek constitúciójának életképességet s erőt kölcsönözni. Sok oly egyén van, kiknek életmódja, helyzete, foglalkozása, vagy pedig egészségi- és kedélyállapota azt követelik, hogy hónapokon, sőt tán éveken át kizárólag növényi táplálékból éljenek; de az emberi szervezetnek állati alkatrészei is vannak, és ennél fogva megfelelő alkatrészeket követel, hogy a testi lelki erők egyensúlya létesíttessék és fenntartsassék! Maga a vegytan is bizonyítja, hogy az emberi testnek mulhatlanul szüksége van növényi tápszerekre. A növények nem állanak ugyan oly közel rokonságban az emberrel, mint az állatok, mégis azonban képesek előbbieknél azon erőket előmozdítani, melyeket az ember összes constitúciója a természettől folytonosan követel.

(Folyt. köv.)

A természeti gyógyerő fényes győzelme.

(Egy általam felismert és gyógykezelt tüdőbeli genyályog, szerencsés felgyógyulási kóresete, saját naplóból.)

Jellige: Az orvos, ki önfeláldozó készségével és gondos ápolással által enyhíti a beteg fájdalmait, rettegéseit, és kimentí a halál torkából, valóban öntudattal tekinthet tettséire. Hippokratés.

Lipták Dániel 42 éves kalap-készítő Nyiregyházán, miután huzamos ideig tartó veszélyes betegségéből tökéletesen felüdült ismét kalapokat készít!

A természeti gyógyerő számtalan kóreset lefolyásánál fontos szerepet képez; ez oly ismeretes tény, miszerint egyedül a tudatlan, vagy a mindentudás ábrándozásában eltompult elméjű orvos vonhatja azt kétségbe, holott a föld kerekéségén igen sok olyasmi történik, amiről az iskolai bölcsesség nem is álmodott. A természet működését azonban nem szabad sem tulbecsülni, sem pedig megvetni. Aki a természet erejébe oly nagy bizalmat helyez, méltán kérdezhetik tőle: miért nem bizza minden kórnak orvoslását egyedül a természetre? Ezen bizalom azonban, úgy látszik, csak tettetés, és sokkal csekélyebb, mint a zaj, melyet annak hirdetésénél okozni akartak. No de lássuk a kóresetet.

Lipták Dániel fiatal éveiben türethető egészséggel bírt, kivéve, hogy 24 éves korában tüdő-lobban szenvedett; mellkasa szűk és a mellest behorpadt, a finom kalapok készítésénél használni szokott kénese, arsenicum és választóvíz által sokszor asthmaticus bántalmakban szenvedett. 1866-ban hozzám folyamodván vizgyógykezelt utasításom után, mindannyiszor elmúltak bajai, egyszersmind arra figyelmeztetém, hogy hagyjon fel mestersége folytatásával, de ő ezt nem tette.

Az 1873-dik év tavaszán váltóláz és ennek gyakori visszaeséseiben szenvedett, mely okból nagymérvű lépdeganatot fejlődött ki. April havában igen nagy köhögést kapott, melyből csakhamar súlyos mellbántalmak, lobos tüne-ményekkel mutatkoztak, és midőn ehez láz is csatlakozott, ágyba feküdt; néhány napi gyógykezelésem után allop. orvost hivatott magához, aki is 4 hétig folytonosan gyógy-kezelvén, minden eredmény nélkül, sőt napról-napra rosszabbodott állapota; és midőn betegsége komoly alakot öltött magára, egy más orvos is lett felhiva tanácskozáis végett; a consilium eredménye az lett, hogy a beteg nejét értesítették, miszerint férje betegsége ellen orvosság többé nem létezik a gyógytárban, ha csak a természet nem segít rajta, ami nagy csoda lenne, ellenesetben 4-6 hét múlva tüdővészben hal meg; ekkor, azaz május 20-án ismét fel-szólítottam a beteg gyógykezelése végett; megjelentem rosz kedéllyel ugyan, de ezt félre dobva, és a beteg kapkodását szenvedéseinek tulajdonítam, kötelességemet teljesítettem. Midőn a beteget többször és gondosan megfigyeltem, következő körjelek voltak láthatók: a test nagyon kiaszva s felette gyenge volt, annyira, hogy az ágyból nem bírt felkelni, köhögése rettenetes erőszakolt volt és nagy erőltetésbe került, míg köphetett, mely szürkés geny volt, és oly büzös, hogy a szobát gyakran kellett szellőz-tetni, étvagy semmi, néha hasmenés mutatkozott, lábfejei pöffedve voltak, éjjel pedig nagy izzadástól kinoztatott, érverése izgatott és gyenge volt, a mellüreg kontatásra és hallgatózásra geny-beszűrődést és nagy veszélyt mutatott, szivverése hasonlított az érveréshez.

Amint a szegény elhagyatott beteg sorsa felett gondolkoztam, eszembe jutott egy hasonló kóreset, melyet az „Orvosi tár“ 1839-ik évi folyamában saját tapasztalataim nyomán közöltem; továbbá Niemeyer Felix tanár köntánának I. r. 165. lapján következőre bukkantam, mely szóról-szóra így hangzik: „A tüdőlob ritka kimeneteléhez tartozik a tályog-képződés, és ha ez beáll, a folyamat a ronesolóhoz közeledik! A genyesen beszűrődött tüdőben

ezen módon részint egyes, részint nagyobb számú apró genyvel töltött üregek képződnek, többen összefolynak, és végre a tüdőnek legnagyobb részét kitöltő tályog jöhet létre, csak ha a hályog a hörgőkkel közlekedésben marad, tartalma időnként kiürítettik, de ha a kiürült geny a bel-falon képződő új geny által pótoltatik, és ha a mellhártya üregbe nyílnak, halál következik be, más esetben a tályog környékén visszaható szövetkezési tüdőlob támad. Ha a genybarlang bezáródik, a geny megsűrűsödhetik, turószzerű péppé változik, vagy ha többé geny nem képződik, kemény hegszövetbe megy át.“ Jóslat a 177-ik lapon: „A tályog-képződési átmenetet, gyakran csak akkor ismerhetjük fel biztosan, ha a tüdőben létrejött physikai jelek nagyobb üreg jelenlétét bizonyítják. Ha a tüdőlyog halállal vég-ződik, az mindég azon tünetek mellett történik, melyek az életet genyves beszűrődéssel is fenyegethetik. Ha a tályog gyógyulása megy át, akkor minél inkább elzáródik a barlang, elveszti a köpet szürkés színét, megsárgul és végre a kiköpés egészen megszűnik.“ Most már jól tájékozhattam magam; első, amit ajánlottam, hogy a beteget ágyastól az udvarra vitettem, egész nap kivolt téve a nap hevének, tehát nap-fördöket használt; éjjel is kint kelle aludnia, de gondosan betakarva, testét langyos vízzel mosattam azért, hogy nem csak a tüdő, de a bőr is szívjon élenyt, mely tökéletesen hiányzott a tüdőben, csupán tej és friss vizet engedtem inni, belsőleg arsenicumot adtam az erők foko-zására. A betegnek nagy volt öröme, (nekem is), mert egy hét múlva az erdő fák lombjai közzé szállítottam, saját vásári sátera alatt tanyázott családjával, szigorú vege-táriánus étrendszert mellett, éjjel nappal mint a vadember Afrikában.

A siker kitünő volt, mert minden bántalmi, a köhögést kivéve, elmúltak, és amint a 6-ik hét után bejött a városba, mindenki bámult javulásán; ekkor hegyes, fény-ves levegőt ajánlottam, de a kolerajárvány kitörése miatt, melytől ő ugyan ment volt, de nem mert elutazni, egész-ségi állapota néha esőkkent, mert az étrendet többször felbontá. 1874-ik év január havában vérköpés által lepetett meg először életében, mely nehezen ugyan, de okkal-móddal megszűnt. Febr. 1-én ismét nagy vérköpési roha-mot kapott, amidőn már a beteg kétségbeesett felgyógyulásán, sőt végrendeletéről beszélt, most már én is kezdtem elesüggedni, és mivel ily esetben első teendője az orvosnak, beteget lehangolt kedélyét és féltékenységét eloszlatni: szerző-désre léptem betegemmel, melynek értelmében kölcsönösen leköteleztük magunkat, hogy ha a beteg gyógykezelésem alatt meg találna halni, az orvosi tiszteletdíj elvesztésén kívül 100 frtot fizetek az utódoknak; ellenben a beteg tökéletes felgyógyulása esetén, nekem fizet 100 frtot.*)

Midőn a kötvényt átadtam, megkönnyebbülve mondá: most már meggyógyulok; és hála az Istennek! a helyre-állított önbizalom által felgyógyult betegem, a tályog ürege behegedt és ritkán köhög, de ez is el fog mulni egészen, főképen ha nyáron át fényves levegőt szívhathna, mit már oly sokszor ajánlottam. Mellürege a kontatásra semmi ren-detlenséget nem mutat, egészséges színe van, ereje jó, családjának visszaadott és újra készít kalapokat.

* A fogadást megnyertem, és el is fogadom az összeget, mert először sok küzdel-membe került míg ezélt értem, másodsor azért, mivel épen akkor hívtam Kólovzára, hogy a fekete-lümlőjárvány alatt dr. Vélis vizgyógyász annak segédkezést nyújtak a gyógykezelésben. Az ajánlatot nem fogadhattam el, mivel Lipták Dánielnek adott szavamat, minden áron be akartam váltani.